MARTA CHOJNACKA-KURAŚ*, MARTA FALKOWSKA**

UNIwersytet Warszawski

Neologizm *plandemia* jako amalgamat formalny i pojęciowy na tle innych wyrażen związanych z negowaniem pandemii koronawirusa¹

Słowa kluczowe: koronawirus, *plandemia*, integracja pojęciowa, amalgamat.doi: <http://dx.doi.org/10.31286/J.P.101.3.5>

1. Koronawirus ujętykowany

Różnorodne zjawiska wywołane bezpośrednio lub pośrednio przez pandemię koronawirusa są (i zapewne jeszcze długo będą) dla przedstawicieli wielu dyscyplin badawczych, w tym nauk społecznych i humanistycznych, przedmiotem refleksji i opisu. Językowe reakcje ludzi na pandemiczną rzeczywistość zostały przez lingwistów zauważone bardzo szybko i doczekały się już pierwszych opracowań, między innymi na temat kwestii normatywnych związanych z samym słowem *koronawirus* (Włoskiewicz 2020), wyrażen metaforycznych opisujących rozwój pandemii i próby przeciwdziałania zakażeniom (Semino 2020a, 2020b), w szczególności zaś implikacji schematów metaforycznych (projekt #ReframeCovid; zob. Olza i in. 2021), procesów nominacyjnych, w których ramach kształtują się (jednocześnie w wielu językach) określenia zjawisk związanych z pandemią, w tym nowe złożenia, neosemantyzmy, nowe frazemy (Alyeksyeyeva i in. 2020; Będkowska-Kopczyk, Łaziński 2020; Cierpich-Koziół 2020; Goddard, Wierzbicka 2021; Roig-Marín 2020), czynników wpływających na dyskurs publiczny (Grzelka 2020; Jaworska 2021) oraz dominującej pozycji angielszczyzny w sytuacji międzynarodowego kryzysu (Piller i in. 2020).

Celem naszego artykułu jest analiza budowy (mechanizmu powstania) i znaczenia neologizmu *plandemia*. Opisujemy jego strukturę formalną jako połączenie dwóch słów (*plan* i *pandemia*) oraz to, co się za sprawą takiej formy dzieje na poziomie pojęciowym. Aby możliwie dokładnie pokazać, jak (i po co) wyobrażenie o pandemii zostało zmienione poprzez

* martachojnacka@uw.edu.pl; ORCID: 0000-0001-8222-497X

** m.falkowska@uw.edu.pl; ORCID: 0000-0002-5059-1182

1 Wkład obu autorek w powstanie publikacji na każdym etapie jej przygotowywania był równy.

„wmieszanie” w jej strukturę pojęciową komponentów *planu*, wykorzystujemy teorię integracji pojęciowej Gilles’a Fauconniera i Marka Turnera (2002). W tle naszych rozważań pozostaje grupa wyrażań związanych z zauważalną w polskim społeczeństwie (podobnie jak i na świecie) jedną z postaw wobec pandemii: negowaniem jej istnienia i/lub sprzeciwem wobec restrykcji wprowadzanych przez władze państwowe w związku z ogłoszeniem w kraju stanu epidemii. Są to między innymi takie jednostki, jak: *koronaściana*, *covidiota*, *koronasceptyk*, *koronasceptycyzm*, *koronaidiota*, *antymaseczkowiec* i in.²

Pewne wątki interpretacyjne dotyczące samego słowa *plandemia* oraz bliskiej mu formalnie struktury *scamdemia/skamdemia*³ przedstawił Jarosław Płuciennik. W swojej wypowiedzi, wyrażającej raczej perspektywę społeczno-kulturową niż lingwistyczną, autor tak opisuje kontekst powstania i funkcjonowania słowa *plandemia*:

Temu wszystkiemu towarzyszy przekonanie, że wirus „nie jest chorobą zakaźną o dużych konsekwencjach”, ale został wykorzystany w „operacji psychologicznej” mającej na celu zamknięcie gospodarki w interesie wielkich korporacji, takich jak firmy farmaceutyczne i telekomunikacyjne. I w tym kontekście pojawia się właśnie nowe słowo: „plandemiczna epidemia”, pandemia to jest realny i niebezpieczny, ale umyślny spisek niektórych złych ludzi lub rządów, mających na celu zarobienie ogromnych pieniędzy albo narzucenie lub rozszerzenie dyktatury. (Taka opcja będzie też prawdopodobnie w Polsce.)⁴

Zwraca też uwagę na to, że z pozoru niewinne nowe słowa mogą mieć groźne konsekwencje społeczne, ponieważ u podstaw tych formacji – co będziemy chciały wykazać – leżą nie tylko zabiegi czysto formalne, językowe, lecz także procesy mentalne.

2. *Plandemia* – zapożyczenie czy analogia?

Słowo *plandemic* jako efekt połączenia wyrazów *plan* i *pandemic* nie jest w angielszczyźnie strukturą nową⁵. Jak pokazują Kearney i in. (2020), do popularyzacji terminu znacząco przyczyniły się dwa filmy wyprodukowane w 2020 roku przez Mikkiego Willisa: *Plandemic: The Hidden Agenda Behind Covid-19* oraz *Plandemic: Indoctrination*. Obydwa zawierają nieuzasadnione z medycznego punktu widzenia tezy na temat pochodzenia wirusa i choroby COVID-19.

2 W cytowanych przykładach zachowujemy oryginalną pisownię. Wszystkie wyróżnienia w przykładach pochodzą od autorek artykułu. Cytaty zaczerpnięte z korpusu referencyjnego z wyszukiwarką MoncoPL oznaczamy skrótem „MoncoPL” (Pęzik 2020).

3 Kalka ang. *scamdemic* od słowa *scam* ‘oszustwo’. MoncoPL notuje tylko 2 wystąpienia tego rzeczownika w komentarzach internautów.

4 Źródło: <https://jaroslawpluciennik.com/2020/09/10/nowe-slowo-w-polsce-i-w-angielszczyźnie-plandemia-i-skamdemia/> (dostęp: 12 grudnia 2020).

5 Źródło: <https://en.wikipedia.org/wiki/Plandemic> (dostęp: 12 grudnia 2020). Wyrażenie *plandemic* pojawiło się w 2006 roku na łamach „The Sydney Morning Herald” podczas epidemii ptasiej grypy. Zostało jednak wówczas użyte w zdecydowanie odmiennym znaczeniu niż to, które wyłoniło się w latach 2019–2020. Autor artykułu wyrażał za jego pomocą irytację nadmierną liczbą rozmaitych planów radzenia sobie z pandemią, czyli – rzecz można – „pandemią planów” (zob. <https://www.smh.com.au/national/beware-the-pandemic-of-hysteria-20060711-gdnlxlu.html>; dostęp: 12 grudnia 2020).

Przeświadczenie, że pandemia koronawirusa jest efektem celowego działania, wyraża również (dostępna także w Polsce) książka Bruce'a Fife'a⁶.

W analizie słowa *plandemia* mierzymy się z podobnymi wątpliwościami co autorzy dotychczasowych opisów słowa *koronawirus*. Chodzi przede wszystkim o stwierdzenie, czy jest to zaadaptowane zapożyczenie (z ang. *plandemic*), czy też złożenie kontaminacyjne powstałe na gruncie polszczyzny, niezależnie od wyrażenia anglojęzycznego lub w analogii do niego (jako połączenie wyrazów *plan* + *pandemia* = *plan* + *pandemic*). W pierwszej interpretacji przyswojenie rzeczownika *plandemia* można rozpatrywać jako efekt wzmożonej co najmniej od ostatniego dziesięciolecia XX wieku tendencji do internacjonalizacji, przejawiającej się między innymi w adaptacji dominujących obecnie w słownictwie międzynarodowym anglicyzmów. Zważywszy na wzrost produktywności słowotwórstwa bezafiksального we współczesnej polszczyźnie (pod wpływem angielszczyzny właśnie) (por. Burkacka 2010; Waszakowa 2019), powszechny dostęp do Internetu (w szczególności do mediów społecznościowych), przepływ informacji (prawdziwych i zmyślonych) oraz intensywne kontakty międzyjęzykowe, należy uznać jednoznaczne rozstrzygnięcie kwestii statusu słowa *plandemia* w polszczyźnie za niemożliwe. Wydaje się jednak, że ciekawszy od klasyfikacji tej jednostki jest opis mechanizmu jej powstania oraz tego, co z owego mechanizmu wynika.

3. Teoria amalgramatów kognitywnych w analizie słowotwórczej

Aparat pojęciowy strukturalistycznego słowotwórstwa synchronicznego, którego celem jest opis formalno-semantycznych relacji między derywatem słowotwórczym a jego podstawą, pozwala opisać strukturę części omawianych słów (m.in. *antymaseczkowiec*, *covidianin*, *koronasceptycyzm*, także *plandemista* jako derywat utworzony od słowa *plandemia*). Aby jednak opisać sam neologizm *plandemia*, zdecydowałyśmy się wykorzystać ujęcie kognitywne, którego zastosowanie w odniesieniu do słowotwórstwa współczesnej polszczyzny (jako uzupełnienie opisu strukturalistycznego) prezentuje w swoich pracach między innymi Krystyna Waszakowa (2007, 2017a, 2017b, 2017c). Wykorzystanie teorii integracji pojęciowej G. Fauconniera i M. Turnera (2002; por. też Libura 2007) pozwala nam pogłębić opis semantyczny i interpretację słowa *plandemia* poprzez odtworzenie leżących u jego podstaw sposobów dokonywanej przez użytkowników języka konceptualizacji zjawiska, do którego to wyrażenie się odnosi.

Teoria integracji pojęciowej pomaga ukazać mechanizm powstania struktury *plandemia* tym skuteczniej, że wyraz ten stanowi połączenie dwóch słów, w którym nie da się wskazać tematu słowotwórczego ani formantu. Specyfika takiego „stapiania” wyrazów w nową całość polega na krzyżowaniu się cząstek wyrazów formalnie zbieżnych, które uwarunkowane jest raczej skojarzeniem brzmieniowym niż regułami morfologicznymi (por. Nagórko 2007). W terminologii

6 Znamienne, że jej oryginalny tytuł *Plandemic: Exposing the Greed, Corruption, and Fraud Behind the COVID-19 Pandemic* w polskim tłumaczeniu Piotra Lewińskiego przybrał postać *Plandemia COVID-19. Jak świadomie pokonać ten kryzys w swoim życiu* (wyd. 2021). Polski podtytuł nie eksponuje demaskatorskich intencji autora, a sugeruje raczej, że książka zawiera receptę (*plan*) na przetrwanie czasu pandemii.

G. Fauconniera i M. Turnera rezultatem tego zjawiska jest amalgamat formalny (ang. *formal blend*), który stanowi biegun fonologiczny tak utworzonej jednostki językowej, rozumianej zgodnie z gramatyką kognitywną Ronalda Langackera jako dwubiegunowa – fonologiczno-semantyczna – struktura symboliczna. Temu formalnemu zespoleniu jednostek na poziomie fonologicznym na biegunie semantycznym, jak pisze o tym Henryk Kardela (2006: 202), odpowiada integracja pojęciowa (*conceptual integration, conceptual blending*), której rezultatem jest amalgamat pojęciowy. Zgodnie z koncepcją G. Fauconniera i M. Turnera w proces powstawania amalgamatu zaangażowane są cztery przestrzenie mentalne⁷: dwie przestrzenie wyjściowe, między którymi ustala się odpowiedniości (odwzorowania analogicznych elementów), przestrzeń generyczna odzwierciedlająca wspólne elementy przestrzeni wyjściowych oraz przestrzeń amalgamatu, która stanowi strukturę jakościowo nową względem pozostałych. Struktura amalgamatu powstaje zatem wskutek selektywnego czerpania z przestrzeni wyjściowych i – jako efekt dynamiki dyskursu – może być dalej rozwijana i uszczegóławiana⁸. Jak podkreśla K. Waszakowa (2017a: 41):

Utworzone w rezultacie stopienia się dwu źródłowych przestrzeni mentalnych pojęcie nie jest z nimi tożsame, wykracza poza nie. Amalgamat profiluje nowe, wyłaniające się w użyciu pojęcie, które na biegunie fonologicznym przybiera nową postać (jest nową strukturą, odmienną od podstawowych wyrazów). Uogólniając, można powiedzieć, że podobieństwo staje się źródłem różnic(y) – prowadzi do rozpodobnienia tego, co było postrzegane jako podobne. Amalgamat nie odrywa się jednak całkiem od swoich korzeni, tj. pojęć, których integracja doprowadziła do jego wyodrębnienia się z nich w nową jakość.

Warto także podkreślić, że tak rozumiany termin amalgamat pojęciowy (ang. *conceptual blend*) różni się zakresowo od pojęcia kontaminacji (ang. *lexical blend*) i – jak wskazuje Agnieszka Mierzwińska-Hajnos (2017: 37) – „pozostaje niejako wyżej w hierarchii jako wynik operacji umysłu, która nie ogranicza się jedynie do procesów zachodzących w sferze języka, ale może także obejmować inne aspekty życia [...]”.

4. Neologizm *plandemia* jako rezultat integracji pojęciowej

Zgodnie z założeniami teorii przyjętej w tym artykule połączenie na powierzchni form dwóch słów *plan* i *pandemia* wynika z procesów zachodzących na poziomie pojęciowym w postaci stopienia się dwóch przestrzeni wyjściowych: W1 PLAN oraz W2 PANDEMIA (zob. rys. 1).

W strukturze pierwszej przestrzeni mentalnej (PLAN) wyróżnić można następujące elementy składowe⁹:

7 Definiowane następująco: „Przestrzenie mentalne są niewielkimi pakietami pojęciowymi konstruowanymi podczas myślenia i mówienia dla celów doraźnego rozumienia i działania. Są one bardzo niekompletnymi zbiorami, zawierającymi różne elementy, strukturyzowanymi za pomocą ram i modeli kognitywnych” (Fauconnier, Turner 2002: 102, za: Libura 2007: 16).

8 Szczegółowy opis procesów rozwoju amalgamatu przedstawiają G. Fauconnier i M. Turner (2002), omawia go także Agnieszka Libura (2007, 2010).

9 Przy odtwarzaniu tych komponentów bierzemy pod uwagę: właściwości semantyczno-składniowe podstawowych jednostek z pola leksykalno-semantycznego PLANU (takich jak: *ktoś planuje coś, ktoś zaplanował, że_, ktoś ma plan, plan B, ktoś*

- (1) subiekt (S) – ktoś, kto planuje coś, ma jakiś plan, zamierza coś zrobić;
- (2) intencjonalność (cel) – to, co S chce osiągnąć (zrealizowanie planu jest dla niego korzystne, niezależnie od tego, czy bezpośrednio go dotyczy);
- (3) etapy planu – zadania, czynności do wykonania w określonej kolejności albo zdarzenia, które mają nastąpić w przewidzianej sekwencji;
- (4) czas – okres, w którym plan ma być zrealizowany (także następstwo zadań/wydarzeń);
- (5) uczestnicy inni niż S:
 - (a) osoby zaangażowane bezpośrednio jako pomocnicy, współwykonawcy planu;
 - (b) odbiorcy czynności/zdarzeń przewidzianych w planie (dla nich konsekwencje mogą być pozytywne lub negatywne);
- (6) sposób działania – uporządkowany, przemyślany; z uwzględnieniem wariantów planu na wypadek trudności lub zaburzenia układu zdarzeń;
- (7) artefakty (rysunki, mapy, schematy) przedstawiające przemyślane działanie S.

Za rekonstruowaniem drugiej przestrzeni wyjściowej W2 z uwzględnieniem pojęcia PANDEMIA, a nie pojęcia EPIDEMIA, przemawiają w naszej ocenie trzy ważne czynniki. Pierwszy dotyczy większego podobieństwa formalnego między słowami *plandemia* i *pandemia* niż w przypadku słów *plandemia* i *epidemia*. Nagłosowe [p] kieruje zatem myślenie użytkownika języka raczej w kierunku aktywowania skojarzenia ze słowem *pandemia*. Skojarzenie to wzmacniane jest przez drugi czynnik: choć w wymiarze lokalnym doświadczamy stanu epidemii¹⁰, w tekstach publicystycznych dotyczących obecnej sytuacji (zarówno w kraju, jak i na świecie) słowo *pandemia* pojawia się ponad dwukrotnie częściej niż *epidemia*. Pokazuje to wykres 1 pochodzący z serwisu Frazeo.pl.

Wykres 1. Porównanie liczby wystąpień słów *epidemia* i *pandemia* w okresie 20.03–9.12.2020 (źródło: Frazeo.pl)

zrealizował plan, plan budowy, plan działania, coś poszło zgodnie/niezgodnie z planem, planowe/zaplanowane działania) oraz z pola PANDEMII, ich łączliwość, sąsiedztwo leksykalne w tekstach oraz uschematyzowaną wiedzę o świecie (w tym o możliwych scenariuszach związanych z planowaniem czegoś oraz z przebiegiem pandemii).

10 Stan epidemii został ogłoszony w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r., zob. <https://dziennikustaw.gov.pl/D2020000049101.pdf> (dostęp: 12 grudnia 2020).

Trzeciego argumentu dostarczają same teksty, w których rzeczowniki *pandemia* (a nie *epidemia*) i *plandemia* występują w bliskim sąsiedztwie, jak chociażby w tym przykładzie:

Coraz więcej ludzi uważa, że cała ta p a n d e m i a to jedna wielka konfabulacja. Wychodzą na ulice, protestując przeciwko масечkom, restrykcjom, obawiając się o gospodarkę i o osobistą wolność. Dla nich sprawa jest jasna – to „p l a n d e m i a”¹¹.

W przestrzeni wyjściowej W2 PANDEMIA dają się wyodrębnić następujące treści:

(1) choroba wirusowa (COVID-19) o zasięgu globalnym i jej charakterystyka medyczna (przyczyna: koronawirus SARS-CoV-2, objawy, wpływ na organizm, wskaźniki zachorowalności i śmiertelności, sposoby leczenia itd.);

(2) uczestnicy z przypisanymi im różnymi rolami semantycznymi: pacjenci (m.in. chorzy, ofiary śmiertelne i ozdrowieńcy, ale też całe społeczeństwo doświadczające skutków pandemii), kontragenci (m.in. osoby zaangażowane w leczenie, naukowcy opracowujący szczepionki, koncerny farmaceutyczne, rządzący);

(3) przebieg pandemii: wykrycie źródła zakażeń, rozprzestrzenianie się choroby w sposób nie do końca przewidywalny i niekontrolowalny¹², przeciwdziałanie, nawiązanie współpracy międzynarodowej (w tym naukowców, polityków) w procesie opanowywania pandemii jako zjawiska naturalnego, wyprodukowanie skutecznych szczepionek, akcja szczepień, przewidywane opanowanie pandemii w dalszej perspektywie czasowej (tzw. *nowa normalność*);

(4) prognozowane scenariusze rozwoju pandemii i próby jej opanowania;

(5) strategię działania na poziomie lokalnym i globalnym (reżim sanitarny, lockdown, ograniczenia przemieszczania się, nakaz noszenia масечek w miejscach publicznych, dystans społeczny, dezynfekcja);

(6) (krótkoterminowe i dalekosiężne) skutki pandemii (m.in. doświadczane emocje, zmiana życiowych przyzwyczajeń, trybu pracy i nauki, kryzys gospodarczy i finansowy).

Przestrzeń generyczna obejmuje ogólne elementy, wspólne dla obu przestrzeni wyjściowych, takie jak: układ zdarzeń w czasie i uczestnicy tych zdarzeń (bez przypisanych konkretnych ról w scenariuszu).

W wyniku stopienia wybranych elementów przestrzeni wyjściowych wyłania się nowa struktura pojęciowa odzwierciedlona w wyrażeniu *plandemia*.

Rysunek 1 przedstawia to, jak *plandemia* była rozumiana początkowo: jako „zaplanowana mistyfikacja” – zmyślona, czyli nierzeczywista pandemia (*plandemia* = *nie ma żadnej pandemii*), por.:

Tymczasem wciąż wiele osób jest przekonanych, że nie ma żadnej pandemii. Jest tylko „plandemia”, czyli zaplanowana mistyfikacja skierowana przeciwko wolnym obywatelom¹³.

¹¹ Źródło: <https://oko.press/plandemia-oko-press-sprawdza-teorie-spiskowa/> (dostęp: 20 grudnia 2020).

¹² Brak pełnej kontroli nad rozwojem pandemii jest istotnym elementem jej modelu pojęciowego, odzwierciedla się to także w języku: mówimy o *modelach/prognozach/symulacjach/wariantach/zakładanych scenariuszach rozwoju pandemii* (nie o *planach rozwoju pandemii*).

¹³ Źródło: <https://oko.press/plandemia-oko-press-sprawdza-teorie-spiskowa/> (dostęp: 20 grudnia 2020).

Rysunek 1. Integracja struktur wyjściowych w amalgamacie leżącym u podstaw wyrażenia *plandemia* (opracowanie własne)

W związku z taką właśnie interpretacją w przestrzeni amalgamatu zrekonstruowanej na rysunku 1 nie umieszczamy ani wirusa, ani powodowanej przez niego choroby: te zjawiska bowiem uznawane są za zmyślone i – jako takie – nie podlegają rzutowaniu.

Z przestrzeni W1 PLAN amalgamat przejmuję „szkielet konstrukcji”: istnienie kogoś odpowiedzialnego za plan (jest to jedna osoba albo „oni” – niedookreślona grupa ludzi, która kontekstowo jest różnorodnie dookreślana¹⁴), nastawienie tego kogoś (lub owych „onych”) na osiągnięcie celu, uporządkowanie określonych wydarzeń w założonej z góry odpowiedniej kolejności. Przestrzeń W2 zaś wypełnia ten „szkielet” treścią i w efekcie pandemia COVID-19 (zjawisko naturalne, ze swoim naturalnym, w znacznej mierze nieprzewidywalnym przebiegiem i zinstytucjonalizowanymi próbami zapanowania nad rozprzestrzenianiem się choroby) staje się

14 Odpowiedzialnością za „plandemię” obarczany jest m.in. Bill Gates, któremu wytyka się np. powiązania z wielkimi koncernami farmaceutycznymi i którego wizerunki pojawiają się w graficznych reprezentacjach myślenia o pandemii jako zaplanowanej strategii: na rysunkach, memach, plakatach. Istotną cechą amalgamatu *plandemia* (i jego siłą) jest to, że może być doprecyzowany w zależności od potrzeb nadawcy. Złe intencje mogą być przypisywane różnym podmiotom, które nadawca aktualnie postrzega w kategoriach przeciwnika (m.in. środowiskom lekarskim i ekspertom w zakresie epidemiologii – w tym Światowej Organizacji Zdrowia, koncernom farmaceutycznym zarabiającym na lekach i szczepionkach, rządowi nakładającym na obywateli obostrzenia, całemu państwu, prominentnym przedsiębiorcom i działaczom społecznym, którzy mogą czerpać zyski z pandemii).

czymś (choć nie wiadomo dokładnie czym) środkiem do celu. Cel ten, w przestrzeni w1 nie-sprecyzowany, w amalgamacie zostaje skonkretyzowany. Por.:

Plandemia strachu, czyli jak zarobić na zdrowych ludziach¹⁵.

Przebieg zdarzeń, których jesteśmy świadkami od grudnia 2019 roku, przestaje być przypadkowy, układa się w zaplanowany scenariusz: „wymyślenie” nowej choroby → wywołanie epidemii strachu (strach jako naturalna reakcja ludzi w obliczu zagrożenia zdrowia i życia jest częścią planu, czyni ludzi bardziej podatnymi na sterowanie) → ograniczenie swobód obywatelskich (m.in. poprzez: lockdown, dystans społeczny, maseczki jako *kagańce*) i doprowadzenie do kryzysu finansowego → „odkrycie” leku (wprowadzenie na rynek szczepionki) → sprzedaż szczepionek na ogromną skalę, zysk firm farmaceutycznych i wzbogacenie się grupy ludzi.

Nie jest to jedyny możliwy scenariusz; struktura pojęciowa tego amalgamatu otwarta jest na bieżący dyskurs – uzupełniona nowymi treściami (np. dotyczącymi przyczyny pandemii, czyli wirusa „wypuszczonego z laboratorium”, szczepień lub sposobu zarządzania kryzysem gospodarczym) może się rozwijać, realizując potrzeby komunikacyjne danej grupy użytkowników języka. Tak oto wraz z rozwojem sytuacji epidemicznej w poszczególnych krajach i w skali światowej osoby negujące pandemię przyjęły, że jest ona faktem, ale nie jest zjawiskiem samodzielnym, naturalnym, tylko wymyślonym, *ergo* zaplanowanym przez kogoś. Obszerną wykładnię tego światopoglądu ilustruje fragment zapowiedzi polskiego tłumaczenia książki Bruce’a Fife’a:

Cała prawda o pandemii COVID-19, czyli plandemii

To, co wiesz o pandemii COVID-19, mija się z prawdą! Ta pandemia nie była przypadkowa. To było starannie zaaranżowane i zaplanowane wydarzenie – plandemia. Od wyboru wirusa, przez sposób zarządzania nim i jego promowania w mediach, aż po rozwiązanie. Wszystko zostało zaprojektowane tak, aby wzbogacić wybraną grupę miliarderów i osób z nimi związanych naszym kosztem. Gdy większość świata pogrąża się w kryzysie finansowym z powodu złego zarządzania pandemią, sprawcy zarabiają miliardy. Z tej książki dowiesz się, jak to zrobili. Jak oszukali przedstawicieli rządów i urzędników służby zdrowia. Jak przekonali nas, abyśmy zastosowali szalone środki, aby rzekomo spowolnić rozprzestrzenianie się choroby. Ich rozwiązanie problemu jest motywowane zyskiem, a nie troską o Twoje zdrowie i szczęście. Przestrzeganie zaplanowanego programu pozbawi Cię wolności wyboru, a przede wszystkim zagrozi Twojemu zdrowiu. Istnieją znacznie lepsze, bezpieczniejsze rozwiązania, które okazały się skuteczne. Dzięki nim będziesz wiedział, co w takiej sytuacji powinieneś robić¹⁶.

¹⁵ Źródło: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=3242769489110141&id=538373706310818 (dostęp: 20 grudnia 2020).

¹⁶ Źródło: <https://wydawnictwovital.pl/wydawnictwo/ksiazki/zdrowie/stres/plandemia-covid-19-jak-swiadomie-pokonac-ten-kryzys-w-swoim-zyciu/> (dostęp: 20 grudnia 2020).

Niezależnie od kierunku, w którym rozwija się amalgamat, ważnym elementem jego struktury jest negatywne wartościowanie. Aksjologia jest już oczywiście inherentnie obecna w przestrzeni wyjściowej W2: negatywne wartościowanie przypisuje się tam chorobie i jej skutkom, pozytywne zaś – leczeniu i pracy personelu medycznego. O ile jednak wartościowanie w przestrzeni W2 ma odniesienie przede wszystkim do wartości vitalnych, o tyle w przestrzeni amalgamatu jest ono konsekwencją kształtowania całego pojęcia z perspektywy pacjensa: osoby, która odczuwa wielorakie skutki „plandemii” (w postaci np. rozmaitych ograniczeń czy braku stabilności finansowej). Negatywna ocena plandemii skoncentrowana jest zatem wokół wartości moralnych (m.in. oszukiwania i krzywdzenia innych w celu uzyskania osobistej korzyści, bogacenia się kosztem innych) i stanowi pochodną określonego punktu widzenia przyjętego w procesie nominacyjnym. Z tego względu w naszej rekonstrukcji struktury tego pojęcia nie wyprowadzamy wartościowania z żadnej z przestrzeni wyjściowych, tylko oznaczamy je jako osobną ramę organizującą amalgamat.

5. Inne jednostki słotwórcze związane z postawą negowania pandemii

Słowo *plandemia* jest częścią grupy leksykalnej, która pokazuje polaryzację stanowisk Polaków wobec pandemii, zwłaszcza wzajemny stosunek do siebie dwóch grup: osób negujących istnienie bądź samoistność pandemii oraz osób uznających pandemię za fakt i stosujących się do zaleceń sanitarno-epidemiologicznych. Wśród jednostek słotwórczych wchodzących w skład tej grupy dominują rzeczownikowe złożenia i derywaty proste: nazwy nosicieli cech (postaw wobec pandemii), nazwy samych postaw i nazwy abstrakcyjne bliskoznaczne *plandemii*. Są tu zarówno wyrazy zaadaptowane (przejęte w całości i dostosowane do polszczyzny, jak np. *covidiota*), jak i utworzone na gruncie języka polskiego (m.in. przez analogię do istniejących już struktur i modeli słotwórczych, np. *covidiotka*, *antycovidowiec*). Niżej przedstawiamy próbę charakterystyki, ukazującą różnorodność klas derywatów należących do interesującego nas pola leksykalnego:

(1) wyrażenia z członem *korona-* (złożenia bezafiksalne motywowane nazwą wirusa i słowami z rejestru potocznego, wyrażającymi negatywne wartościowanie):

koronaświr, *koronaświrus*¹⁷, *koronaściema*, *koronabzdura*, *koronaidiotyzm*, *koronaidiota* (często w formie liczby mnogiej w użyciach generycznych *koronaidioci*), *koronaidiotka*, *korona-głupek*, *koronadebilizm*, *koronadebil*, *koronakretynizm*, *koronakretyn*, *koronaprzekręt*, *koronasceptycyzm*¹⁸, *koronasceptyk*, *koronasceptyczka*, *koronasceptyczny*;

(2) wyrażenia z członem *covid-* (konstrukcje motywowane nazwą choroby, zawierające m.in. nacechowane ekspresywnie afiksy *-oza* i *-izm* i podstawę *idiota*):

antycovidowiec, *antycovidianin*, *antycovidianka*, *covidosceptyk*, *covidianin*, *covidianka*, *covidiota*, *cvidiotka*, *cvidiotyzm*, *cvidioza/cvidioza*, *cvidionizm*;

17 Nazwa funkcjonująca albo jako prześmiewcze określenie koronawirusa i choroby przez niego wywołanej, albo w tych samych znaczeniach co rzeczownik *koronaświr*.

18 Uwzględnione w tej grupie wyrażenia derywowane od słów: *sceptycyzm*, *sceptyk*, *sceptyczny* są najbardziej wyważone, nie mają tak potocznego wydźwięku jak pozostałe.

- (3) wyrażenia motywowane bezpośrednio lub pośrednio od słowa *plandemia*:
plandemista, plandemistka, plandemita, plandemiczny;
- (4) wyrażenia z wyodrębnionym członem *-demia*¹⁹ (utworzone na gruncie polszczyzny z wykorzystaniem struktury rzeczownika *plandemia* lub przejęte z angielszczyzny):
kłandemia, ściemdemia, picdemia, scamdemia/skamdemia, infodemia;
- (5) derywat prefiksalnie-sufiksalny od słowa *maseczka*:
antymaseczkowiec;
- (6) derywaty prefiksalnie-sufiksalne od słowa *epidemia*:
*proepidemiczny, proepidemista*²⁰, *proepidemiczny*.

W tej grupie słownictwa daje się zauważyć nie tylko charakterystyczną dla innowacji słowotwórczych wariantowość formalną, ale także niestabilność znaczenia i jego silną zależność od kontekstu. W szczególności, ponieważ są to nazwy będące nośnikami ocen negatywnych, ich znaczenie wiąże się z perspektywą i punktem widzenia nadawcy. Tak więc rzeczowniki *koronaświr(us)* lub *covidiota* w zależności od punktu widzenia nadawcy będą się odnosiły do nosicieli różnych postaw ocenianych przez nadawcę negatywnie: albo do osób, które cechuje nadmierna ostrożność i przesadny strach przed zachorowaniem, albo przeciwnie – do tych, którzy lekceważą zagrożenie i obowiązujące zasady sanitarne. Por.:

Koronaświrus – odpowiednik angielskiego „covidiot”. Po polsku występuje też jako „kowidiota”. – Czy to osoba, która nie przejmując się pandemią? Czy właściwie taka, która stara się nie zakazić? – zastanawia się prof. Bralczyk. I dodaje, że jeśli chodzi o to drugie znaczenie, to mógłby powiedzieć o sobie, że jest „koronaświrusem”²¹.

W ostatni weekend w miastach całej Polski odbyły się manifestacje negacionistów epidemii, zwanych również antymaseczkowcami, antycovidowcami, denialsami, przeciwnikami restrykcji sanitarnych czy też – najostrzej – foliarzami lub *covidiotami* (MoncoPL: polskatimes.pl; komentarz pod artykułem).

Do nazw kodujących dezaprobatę nadawcy, który neguje lub lekceważy pandemię, względem tych, którzy przestrzegają obostrzeń, należą rzeczowniki *covidianin* i *covidianka*. Por.:

Covidoza ma znamiona religii ponieważ opiera się na systemie wiary w śmiercionośnego wirusa, choć liczby zgonów temu zaprzeczają, ma także elementy rytuałów w postaci wykonywania testów. [...] Znakiem rozpoznawczym Covidian jest oznaka kultu – namordnik (kaganiec, maska) na twarzy (MoncoPL: wykop.pl; komentarz).

¹⁹ Na osobny opis zasługuje zjawisko wyodrębnienia się członu *-demia* ze struktury *plandemia* i powstanie serii wyrażen motywowanych podobieństwem do tej struktury (z wykorzystaniem takich nacechowanych aksjologicznie podstaw, jak: *ściema, kłamstwo, pic* – to ostatnie słowo nawiązuje do związku frazeologicznego *pic na wodę* lub *pic na wodę, fotomontaż*, oznaczającego 'kłamstwo, zmyślenie, działanie mające wprowadzić kogoś w błąd'). W szczególności interesujący jest termin *infodemia*, odnoszący się do chaosu informacyjnego na temat COVID-19, w tym wielu twierdzeń nieprawdziwych lub niesprawdzonych.

²⁰ Struktury *proepidemiczny* i *proepidemista* odnoszą się do osób, które swoim zachowaniem (wynikającym z określonego światopoglądu, w tym niechęci do szczepień) sprzyjają rozwojowi epidemii.

²¹ Źródło: <https://www.newsweek.pl/polska/alfabet-covidowy-i-pandemia-koronawirusa-covid-19-jak-covid-zmienil-nasz-jezyk/srk88hd> (dostęp: 20 grudnia 2020).

Interpretacja znaczenia jednostek nowych, nieutrwalonych w systemie leksykalnym wymaga uwzględnienia zarówno kontekstów językowych, jak i kulturowych oraz sytuacji (Waszakowa 2017c: 125–131). Tylko dzięki temu można zdać sprawę z różnych treści, których nośnikami są struktury podobne pod względem budowy struktury słowotwórczej, np. *koronaoszustwo* czy *koronabajki*. Por.:

testy są niewiarygodne, izolacja obniża naszą odporność, KORONAOSZUSTWO!!!!²²

Ohydne koronaoszustwo. [...] Ubierają [sic!] kombinezony ochronne, pukają do drzwi, proponują dezynfekcję mieszkań, a później okradają domowników. Uważajcie na kolejny zło-dziejski patent na koronawirusa²³.

No nie mów, że wierzysz w koronabajki²⁴.

Co by się stało, gdyby koronawirus pojawił się w lesie królowej Śnieżki albo na podwórku Brzydkiego Kaczątka. Takie pytanie zadała sobie Izabella Czarnecka, która tworzy koronabajki (MoncoPL: rmf24.pl).

Jak widać, tylko w niektórych użyciach struktury te można wiązać z postawą negocjowania pandemii. Są to przykłady struktur cechujących się, jak zauważa K. Waszakowa, tylko „pozorną przejrzystością” (2017c: 137–138).

6. Podsumowanie

Opisane w artykule jednostki słowotwórcze są przykładami ogólniejszego zjawiska, obserwowanego w wielu językach. Międzyjęzykowe podobieństwa wolno tłumaczyć z jednej strony procesami globalizacji, wpływającymi na przejmowanie jednostek językowych z zasobu internacjonalizmów, z drugiej zaś – charakterystycznymi dla słowotwórstwa procesami analogii. Warto też podkreślić, że wyrażenia takie jak: *plandemia*, *covidioty* czy *koronasceptyk* są językowymi przejawami złożonych zjawisk socjologicznych i psychologicznych, które kształtują stosunek ludzi do nowej rzeczywistości.

Jak pokazują przeprowadzone w marcu 2020 roku badania postaw Polaków wobec epidemii koronawirusa, zdecydowana większość naszego społeczeństwa (blisko 83%) zaakceptowała wprowadzone wniosną ograniczenia i stosowała się do zaleceń dotyczących bezpieczeństwa epidemicznego²⁵. Ta postawa nie jest jednak trwała: badania prowadzone przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) w sierpniu 2020 roku wskazały, że aż 51% ankietowanych zgodziło się z twierdzeniem, że zagrożenie związane z koronawirusem jest wyolbrzymiane przez „lobby farmaceutyczne, polityków i media” (w listopadzie odsetek ten zmalał do 45% respondentów).

22 Źródło: https://expresskaszubski.pl/pl/678_koronawirus/33431_zus-wyjasnia-na-kwarantannie-albo-praca-zdalna-albo-chorobowe-.html (dostęp: 20 grudnia 2020).

23 Źródło: <http://tygodnikkrak.pl/cms/nowa-sol/2020/04/ohydne-koronaoszustwo-niewazne-jak-podle-byle-skuteczne/> (dostęp: 20 grudnia 2020).

24 Źródło: <https://fanbojizycie.wordpress.com/2020/04/17/fanboj-i-lud/> (dostęp: 20 grudnia 2020).

25 Źródło: <https://www.swps.pl/strefa-psyche/blog/relacje/21653-jakie-sa-postawy-polakow-wobec-epidemii-koronawirusa> (dostęp: 13 grudnia 2020).

Jednocześnie około 30% ankietowanych przez CBOS sądziło, że „pandemia koronawirusa została sztucznie wywołana, by zmniejszyć populację ludzkości” (Cybulska, Pankowski 2020: 136–137). Przekonania te, będące wyrazem wiary w tzw. teorie spiskowe, wynikają z jednej strony z naturalnej potrzeby nadania sensu doświadczeniom, które są trudne i nie do końca zrozumiałe, z drugiej zaś mogą być interpretowane jako przejaw kryzysu zaufania wobec ekspertów (w tym naukowców i lekarzy) i rezultat szerzenia się fake newsów.

Decyzję o wyeksponowaniu w artykule słowa *plandemia* motywujemy nie tyle wyjątkowym mechanizmem jego powstania (podobnie, choć nie na gruncie polszczyzny, został utworzony m.in. rzeczownik *covidiot*), ile zakresem jego odniesienia i warstwą stylistyczną. Jest to bowiem wyrażenie, które obejmuje swoim zasięgiem całą współczesną rzeczywistość (zinterpretowaną jako zaplanowaną przez kogoś) i tym samym tworzy ramy pojęciowe dla pozostałych neologizmów, nazywających elementy istniejące w obrębie tego zjawiska (por. *covidiot* to ci, którzy wierzą w pandemię, noszą maseczki, czyli *kagańce*, którymi „oni” zamykają im usta itd.). Ponadto słowo *plandemia* – w porównaniu z jednostkami typu *koronaściana* czy *koronabzdura*, które mimo innej budowy mają podobne znaczenie, tj. wyrażają stanowisko podające w wątpliwość istnienie koronawirusa i pandemii – nie uwydatnia tak bezpośrednio emocji nadawcy (na które pośrednio wskazują człony bazowe należące do rejestru potocznego: *ściana* i *bzdura*). Ten brak sygnałów ekspresji ematywnej powoduje, że słowo *plandemia* może być odbierane jako bardziej „merytoryczne”, wyrażające nie chwilowy impuls, lecz czyjeś przemyślane stanowisko. Dzięki temu wpisuje się w poetykę teorii spiskowych, które – w odczuciu ich wyznawców – tworzą spójną, logiczną (na swój sposób), popartą argumentami wizję świata, dającą proste odpowiedzi na wiele pytań. Na ten aspekt zwracają uwagę twórcy wykorzystanej przez nas teorii, którzy za główny cel integracji pojęciowej uznają osiągnięcie ludzkiej skali doświadczenia (ang. *achieve human scale*), co dokonuje się choćby poprzez nakładanie scenariuszy na rzeczywistość, którą chcemy zrozumieć, i poprzez wymyślanie historii. Agnieszka Libura (2007: 47) podsumowuje tę poznawczą funkcję amalgamatu następująco:

Najłatwiej jest pojmować wydarzenia, w których bierze udział niewielu uczestników, najlepiej jeden lub dwóch, rozgrywające się w jednym miejscu i w krótkim czasie, z przejrzystym łańcuchem przyczyn i skutków i bezpośrednią intencjonalnością, tworzące prostą i spójną historię. Taka struktura wydarzenia pozwala uzyskać globalny wgląd w jego dynamikę i przypisać mu ogólny sens.

Alternatywne wobec przekazu władz państwowych oraz środowisk naukowych i medycznych, które nie ukrywają swojej niepewności co do rozwoju pandemii jako zjawiska naturalnego, stanowisko osób wierzących w *plandemię* jest klarowne: wirusa ktoś stworzył lub wymyślił, żeby zrealizować swój cel. Taka postawa części społeczeństwa jest jednak wyzwaniem komunikacyjnym dla środowiska medycznego, które musi sobie odpowiedzieć na pytanie, jak dotrzeć (jakim językiem, jakimi kanałami komunikacyjnymi) do ludzi, którzy tak zdecydowanie negują lub reinterpreterują fakty naukowe i podważają sens zaleceń epidemicznych (w tym szczególnie rolę masowych szczepień w procesie opanowywania pandemii).

Bibliografia

- Alyeksyeyeva I.O., Chaiuk T.A., Galitska E.A. 2020: *Coronaspeak as Key to Coronaculture: Studying New Cultural Practices Through Neologisms*, „International Journal of English Linguistics”, vol. 10(6), s. 202–212 (doi: 10.5539/ijel.v10n6p202).
- Będkowska-Kopczyk A., Łaziński M. 2020: *COVID-19 Vocabulary in Slavic*, [w:] M.L. Greenberg (red.), *Encyclopedia of Slavic Languages and Linguistics Online* (doi: 10.1163/2589-6229_ESLO_COM_036254).
- Burkacka I. 2010: *Klasyfikacja słowotwórcza nowszych zapożyczeń*, „Linguistica Copernicana”, nr 2(4), s. 229–240.
- Cierpich-Kozieł A. 2020: *Koronarzeczywistość – o nowych złożeniach z członem korona- w dobie pandemii*, „Język Polski” C, z. 4, s. 102–117 (doi: 10.31286/JP.100.4.7).
- Cybulska A., Pankowski K. (red.) 2020: *Pandemia koronawirusa w opiniach Polaków*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa.
- Fauconnier G., Turner M. 2002: *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*, New York: Basic Books.
- Goddard C., Wierzbicka A. 2021: *Semantics in the time of coronavirus: “Virus”, “bacteria”, “germs”, “disease” and related concepts*, „Russian Journal of Linguistics”, vol. 25(1), s. 7–23 (doi: 10.22363/2687-0088-2021-25-1-7-23).
- Grzelka M. 2020: *Attitudes toward vulnerable populations in the time of COVID-19: critical discourse analysis of Gazeta.PL online comment sections*, „Society Register”, vol. 4(2), s. 121–132 (<https://doi.org/10.14746/sr.2020.4.2.09>).
- Jaworska S. 2021: *Investigating media representations of the coronavirus in the UK, USA and Germany: what can a comparative corpus-based discourse analysis contribute to our understanding of the COVID-19 pandemic?*, [w:] R.H. Jones (red.), *Viral Discourse*, Cambridge University Press, Cambridge, s. 26–36.
- Kardela H. 2006: *(Nie)podobieństwo w morfologii: amalgamaty kognitywne*, [w:] H. Kardela, Z. Muszyński, M. Rajewski (red.), *Kognitywistyka 2. Podobieństwo*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 195–210.
- Kearney M.D., Chiang S.C., Massey P.M. 2020: *The Twitter origins and evolution of the COVID-19 “pandemic” conspiracy theory*, „Harvard Kennedy School (HKS) Misinformation Review” (doi: 10.37016/mr-2020-42).
- Libura A. 2007: *Amalgamaty kognitywne. Powstanie i rozwój koncepcji integracji pojęciowej*, [w:] A. Libura (red.), *Amalgamaty kognitywne w sztuce*, Universitas, Kraków, s. 11–66.
- Libura A. 2010: *Teoria przestrzeni mentalnych i integracji pojęciowej: struktura modelu i jego funkcjonalność*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Mierzwińska-Hajnos A. 2017: *Fuga daemonum, czyli dziurawiec jako amalgamat pojęciowy. Studium kognitywne*, „Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury”, nr 29(29), s. 31–45 (doi: 10.17951/et.2017.29.31).
- Nagórko A. 2007: *Kontaminacje leksykalne – słowotwórstwo czy radosna tfurczość?*, „Przegląd Humanistyczny”, z. 1, s. 203–210.
- Olza I., Koller V., Ibarretxe-Antuñano I., Pérez-Sobrino P., Semino E. 2021: *The #ReframeCovid initiative: From Twitter to society via metaphor*, „A metaphor and the Social World”, vol. 11(1), s. 99–121 (doi: 10.1075/msw.00013.olz).
- Pęzik P. 2020: *Budowa i zastosowania korpusu monitorującego MoncoPL*, „Forum Lingwistyczne”, nr 7, s. 133–150 (doi: 10.31261/fl.2020.07.11).
- Piller I., Zhang J., Li J. 2020: *Linguistic diversity in a time of crisis: Language challenges of the COVID-19 pandemic*, „Multilingua”, vol. 39(5), s. 503–515 (doi: 10.1515/multi-2020-0136).
- Roig-Marín A. 2020: *English-based coroneologisms: A short survey of our Covid-19-related vocabulary*, „English Today”, s. 1–3 (doi: 10.1017/S0266078420000255).
- Semino E. 2020a: *‘A fire raging’: Why fire metaphors work well for Covid-19* (online: https://www.researchgate.net/publication/342699168_27A_fire_raging%27_Why_fire_metaphors_work_well_for_Covid-19, dostęp: 8 lutego 2021).
- Semino E. 2020b: *“Not Soldiers but Fire-fighters” – Metaphors and Covid-19*, „Health Communication”, vol. 36(1), s. 50–58 (doi: 10.1080/10410236.2020.1844989).
- Waszakowa K. 2007: *Dynamika zjawisk słowotwórczych w tekście*, „Z Polskich Studiów Slawistycznych”, seria 11: „Językoznawstwo”, s. 234–242.
- Waszakowa K. 2017a: *Kognitywno-komunikacyjne aspekty słowotwórstwa. Wybrane zagadnienia opisu derywacji w języku polskim*, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Waszakowa K. 2017b: *Composita kontaminacyjne jako rezultaty procesów analogii i anomalii*, [w:] P. Łozowski, A. Głaz (red.), *Route 66: from Deep Structures to Surface Meaning. A Festschrift for Henryk Kardela on his 66th Birthday*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 93–109.
- Waszakowa K. 2017c: *Kontekstowe innowacje słowotwórcze w internetowych tekstach publicystycznych i w ich komentarzach. Studium przypadku*, „LaMiCuS”, nr 1(1), s. 136–150.

- Waszakowa K. 2019: *Internacjonalizacja w słownictwie polszczyzny przełomu XX i XXI wieku jako przykład jednostronnych kontaktów językowych*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” LXXV, s. 179–194 (doi: 10.5604/01.3001.0013.6620).
- Włoskiewicz W. 2020: *Koronawirus jako problem językoznawstwa polonistycznego*, „Poradnik Językowy”, nr 7–8, s. 98–111 (doi: 10.33896/Polj.2020.7.8).

Summary

Neologism *plandemia* (‘plandemic’) as a formal and conceptual blend against other expressions concerning denouncing the COVID-19 pandemic

Keywords: coronavirus, *plandemia* (‘plandemic’), conceptual integration, blend.

The paper discusses the Polish word *plandemia* (‘plandemic’) as an instance of a formal and conceptual blend, drawing on the conceptual integration theory as formulated by G. Fauconnier and M. Turner. Other new lexical items constituting a group of the so-called COVID vocabulary serve as a background to our analysis in that they all pertain to the linguistically created alternative model of the COVID-19 reality (competing with the message of the scientific community, of medical professionals, and of state authorities). Polish language users coin new derivatives and neosemanticisms referring to the pandemic reality (e.g., *antycovidowiec*, *covidziota*, *kaganiec*, *koronasceptyk*, *koronaściema*, *koronabzdura*). Those who display either a skeptical or a negative attitude towards the pandemic and the restrictions it has brought, employ the neologism *plandemia* in order to present their opinion that the SARS-CoV-2 virus is instrumental in realizing somebody’s plan and achieving a specific goal.